

В. В. Рябченко,

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЗАХИСТУ ПРАВА НА ПІДПРИЄМНИЦТВО ЗАСОБАМИ СУДОВОЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна
E-mail: 0981766541@ukr.net

Мета: обґрунтувати оптимальну правову форму і засіб захисту права на підприємництво адміністративним судом, спираючись на європейський досвід реалізації судової адміністративної юрисдикції у публічно-правових спорах, що впливають з правовідносин у сфері підприємництва. **Методи дослідження:** у дослідженні використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи. Зокрема, діалектичний метод розкриває загальний зв'язок між специфікою відносин у сфері підприємництва та розвитком процесуальних форм захисту права на підприємництво у порядку адміністративного судочинства. Спеціальними методами є: порівняльно-правовий метод, який використовувався при порівнянні норм матеріального права національного законодавства України та Німеччини, Франції, Бельгії, а також наукових категорій, дефініцій та підходів. Історико-правовий метод дав можливість розкрити сутність захисту права на підприємництво у порядку адміністративного судочинства та створив підґрунтя для висловлення авторського погляду на окремі проблемні питання. Для комплексного узагальнення особливостей, притаманних розвитку процесуальних форми захисту права на підприємництво, використано метод системного аналізу. За допомогою нормативно-догматичного методу проаналізовано зміст нормативно-правових актів вітчизняного та зарубіжного законодавства, що регулюють досліджуване питання. Методом правового моделювання розроблено пропозиції щодо вдосконалення нормативної бази, що регулює проблему розвитку процесуальних форми захисту права на підприємництво в Україні. **Результати:** проведено порівняльний аналіз проблеми форм захисту права на підприємництво у порядку адміністративного судочинства в Україні та розвинених європейських державах (Німеччина, Франція, Бельгія). Для цього опрацьовано ряд нормативно-правових актів обох країн, які регулюють це питання. Визначено окремі форми захисту права на підприємництво у порядку адміністративного судочинства. Встановлено, що у країнах із добре розвиненими законодавчими традиціями здійснюється чітке розмежування загального та спеціального законодавства. Загальним законодавством встановлюються вимоги до тих чи інших юридичних процедур, а спеціальне - встановлює такі вимоги лише у виняткових випадках. Розглянуто загальні та спеціальні форми захисту права на підприємництво у порядку адміністративного судочинства. Доведено, що ефективним правовим засобом захисту права на підприємництво є «тимчасове розпорядження». Оскільки наразі такий інститут в Україні відсутній, здійснено аналіз відповідного позитивного досвіду Німеччини, що дозволило сформулювати пропозиції щодо необхідності запровадження такого досвіду в Україні. **Обговорення:** піддано аналізу різні наукові підходи до визначення форм захисту права на підприємництво у порядку адміністративного судочинства, а також суміжної проблематики: загальної проблематики форм здійснення правосуддя у адміністративних справах, без урахування специфіки спірних правовідносин щодо реалізації права на підприємництво; загальне визначення сутності публічно-правового спору; публічно-правових спорів у сфері господарської діяльності як предмету адміністративного судочинства.

Ключові слова: судовий захист; право на підприємництво; тимчасове розпорядження; адміністративна юрисдикція; адміністративний суд; процесуальна форма.

Постановка проблеми та її актуальність.

Сьогодні адміністративне судочинство розглядається як механізм ефективного захисту суб'єктивних прав, свобод, законних інтересів, в тому числі як засіб здійснення судового контролю за діяльністю владних суб'єктів. Метою такого контролю визначено: захист відповідного суб'єктивного права; виправлення імовірної помилки суб'єкта влади; вказати суб'єкту влади на неприпустимість таких помилок у подальшому; забезпечення правової визначеності. Крім того, однією з переваг адміністративного судочинства як механізму захисту суб'єктивних прав визначено можливість остаточного вирішення спору без необхідності повторного звернення до господарського чи загального суду (Я. Берназюк, 2023). Таку позицію варто підтримати. Водночас, сьогодні варто констатувати істотні проблемні питання функціонування адміністративного судочинства як механізму ефективного захисту права на підприємництво, серед яких варто виділити наступні. По-перше, тривалість строків розгляду справ, що не узгоджується із швидкоплинним характером відносин у сфері господарювання. По-друге, брак засобів для використання спеціальних знань у сфері економіки та інших сферах, пов'язаних із господарюванням, подекуди недостатній рівень таких спеціальних знань у самих суддів, що заважає приймати обґрунтовані рішення у справах про оскарження актів спеціалізованих органів влади у сфері економіки. По-третє, значні традиції юридичного позитивізму, формалізм з боку суддів про розгляді справ, небажання брати на себе відповідальність, що заважає ефективно використовувати наявні процесуальні форми розгляду адміністративних справ (такі, як провадження у типових та зразкових справах).

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Переважна більшість публікацій науковців стосуються загальної проблематики форм здійснення правосуддя у адміністративних справах, без урахування специфіки спірних правовідносин щодо реалізації права на підприємництво. Крім того, необхідно вказати на роботи таких

вчених з такої проблематики, як: загальне визначення сутності публічно-правового спору (Ю.С.Педько, О.В.Скочиляс-Павлів, К.О.Тимошенко, Н.Є.Хлібороб); публічно-правових спорів у сфері господарської діяльності як предмету адміністративного судочинства (О.А.Веденяпін). Таким чином, актуальним є узагальнення європейського досвіду захисту права на підприємництво засобами судової адміністративної юрисдикції, вироблення на цій основі пропозицій щодо подальшого розвитку законодавства про адміністративне судочинство. Крім того, вивчені матеріали – закони та підзаконні акти України, Німеччини, Франції, Бельгії що регулюють питання, пов'язані із захистом права на підприємництво у порядку адміністративного судочинства, наукові праці вітчизняних та окремих зарубіжних учених зазначених з питань.

Метою статті є обґрунтування оптимальної правової форми і засобу захисту права на підприємництво адміністративним судом, спираючись на європейський досвід реалізації судової адміністративної юрисдикції у публічно-правових спорах, що впливають з правовідносин у сфері підприємництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як ефективний механізм захисту права на підприємництво адміністративне судочинство має значний потенціал. Такий висновок можна зробити за результатами використання адміністративного судочинства у цій сфері у розвинених європейських державах. Так, у Німеччині спори лише у сфері зовнішньої торгівлі можуть розглядатись Федеральним адміністративним судом за дев'ятьма процедурами. Виокремлюється окремих напрям роботи суду: господарське адміністративне право, що охоплює діяльність казино, правовий режим ставок, лотерейне право тощо (Geschäftsbericht des Bundesverwaltungsgerichts für den Zeitraum, 2022, р. 43). У Франції адміністративними судами розглядаються справи щодо оскарження рішень інспектора праці щодо надання дозволу на звільнення. Крім того, про значення врахування специфіки господарської діяльності при здійсненні правосуддя в

адміністративних справах свідчить функціонування єдиної господарської та адміністративної палати у Касаційному суді Франції (Cour de Cassation, 2022, р. 50) (Les six chambres de la Cour de cassation, 2023). До адміністративної юрисдикції Касаційного суду Бельгії відносяться такі важливі для здійснення підприємницької діяльності справи: щодо державних закупівель, щодо містобудування, щодо експропріацій, щодо застосування норм екологічного права тощо (Een cijfermatige doorlichting van de rechtspraak van het Hof in de periode 2000 – 2020. Stof tot nadenken!, 2021, р. 208).

Врахування досвіду використання адміністративного судочинства у розвинених європейських державах надає змогу сформулювати певні пропозиції щодо розкриття потенціалу й національного адміністративного судочинства як ефективного механізму захисту права на підприємництво.

Адміністративні справи щодо захисту права на підприємництво мають істотну специфіку, яка має бути врахована при їх побудові. Серед усіх специфічних рис зазначених справ на першому місці по важливості забезпечення постає оперативність розгляду справ. У цьому зв'язку варто відмітити наявність сьогодні значної кількості скасованих касаційною інстанцією судових рішень. З точки зору досягнення оперативності адміністративного судочинства така ситуація є вкрай несприятливою, оскільки касаційне оскарження, розгляд касаційної скарги займають значний проміжок часу, при цьому за результатами касаційного розгляду справа може бути повернута на новий розгляд до суду апеляційної або навіть першої інстанції (п. 2 ч. 1 ст. 349, ч. ч. 2, 3 ст. 353 КАС України). У значній кількості випадків судові рішення скасовуються з причин порушення саме процесуального законодавства, при цьому характер порушень свідчить про недоліки у самому законодавстві, можливості його неоднакового тлумачення. Так, апеляційний адміністративний суд дійшов висновку про пропуск відповідачем строку на апеляційне оскарження, оскільки відповідач звернувся зі скаргою більше ніж через місяць з дати направлення йому оскаржуваного судового рішення. Суд касаційної інстанції не погодився із

таким висновком, оскільки направлення оскаржуваного рішення відбулось не за процедурою, встановленою законом, у матеріалах справи відсутнє поштове відправлення, яке б свідчило про направлення оскаржуваного рішення у належному порядку. Тому суд касаційної інстанції скасував оскаржувану ухвалу суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті апеляційного провадження та направив справу для продовження розгляду до апеляційного суду (Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду, 2021).

КАС України (як у редакції, чинній на час відповідних правовідносин, так і у поточній редакції) визначає два способи вручення копії судового рішення учаснику справи, який не був присутнім у судовому засіданні: рекомендованим листом з повідомленням про вручення; надіслати до електронного кабінету учасника (ч. ч. 5, 6 ст. 251 КАС України). При цьому значна увага приділяється законодавцем формальним ознакам таких способів (надіслання саме визначеним шляхом, своєчасність надіслання).

Відповідно до абз. 5 п. 37 Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затвердженого рішенням Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 р. № 1845/0/15-21 (Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, 2021) у випадках, передбачених цим пунктом документи можуть надсилатись на адресу електронної пошти, яка вказана особою при поданні документів до суду, якщо така особа не має зареєстрованого електронного кабінету. Таким чином, зазначеною нормою встановлюється інший порядок, аніж той, що передбачено КАС України. Крім того, відповідні випадки, до яких відсилає норма абз. 5 п. 37 зазначеного Положення, чітко не визначені, згадуються документи, які: 1) внесені до АСДС (автоматизована система діловодства суду); 2) документи у справах, внесені до автоматизованих систем як електронні документи, засвідчені кваліфікованим електронним підписом. Таким чином, наявні норми різної юридичної сили, які неоднаково

регулюють одні й ті ж правовідносини. Саме надмірна увага визначенням у спеціальному (процесуальному) законодавстві формальним ознакам у поєднанні із неоднозначністю правового регулювання сприяє неоднаковій судовій практиці застосування цих положень, що у випадках, коли справа стосується захисту права на підприємництво, спричиняє невиправдане зволікання судового захисту.

У країнах із добре розвиненими законодавчими традиціями чітко проводиться розмежування між загальним та спеціальним законодавством. Загальним законодавством встановлюються вимоги до тих чи інших юридичних процедур, а спеціальне - встановлює такі вимоги лише у виняткових випадках, а у цілому - спирається на вимоги загального законодавства. Так, відповідно до § 116 Регламенту адміністративного суду (*Verwaltungsgerichtsordnung*) від 21.01.1960 р. з урахуванням змін на 22.12.2023 р. (далі - *VwGO*) виділяються три способи надання судового рішення учаснику процесу залежно від того, чи відбувалось усне слухання справи: вручення; надсилання до офісу сторони протягом двох тижнів з моменту завершення усного слухання (*Verwaltungsgerichtssordnung in der Fassung der Bekanntmachung*, 2023). Необхідно зауважити про відсутність визначення формальних ознак способів надання судового рішення учасникам справи, такі ознаки визначаються відповідно до загальних вимог ділового обороту. Такий підхід видається перспективним до запровадження у КАС України, що сприятиме як вдосконаленню законодавчої техніки викладення його положень, так і усуненню неоднозначної судової практики.

Іншим прикладом позитивного досвіду вдосконалення процесуальних форм захисту права на підприємництво у адміністративному суді є врахування швидкоплинності підприємницької діяльності шляхом встановлення спеціальних процедур, що застосовуються при розгляді таких справ. Так, відповідно до п. 1 § 123 *VwGO* адміністративний суд наділений повноваженням видати тимчасове розпорядження з метою врегулювання тимчасової ситуації у спірних правовідносинах, якщо це видається необхідним для запобігання значних збитків або запобігання за-

грози насильства чи з інших причин. Тимчасове розпорядження може застосовуватись у справах, що стосуються: заборони призначення кандидата на вакантну посаду (службове право); надання приміщень для проведення конкретного студентського заходу (сфера вищої освіти); виплата інвестиційної допомоги чи іншої субсидії (законодавство про субсидії) тощо (*Die einstweilige Anordnung*, 2024).

За національним законодавством, відповідно до ч. 2 ст. 150 КАС України визначаються підстави вжиття заходів забезпечення позову: імовірність істотного ускладнення чи унеможливлення виконання рішення суду або ефективного захисту прав внаслідок невжиття таких заходів; очевидність ознак протиправності поведінки суб'єкта владних повноважень та порушення такою поведінкою прав, свобод, інтересів позивача. Порівнюючи тимчасове розпорядження та забезпечення адміністративного позову, необхідно визнати їх різноплщинність: метою забезпечення позову є забезпечити можливість виконання судового рішення або забезпечити ефективність судового захисту, а метою тимчасового розпорядження є запобігання виникнення збитків, насильства тощо у майбутньому. Крім того, тимчасове розпорядження визначається як додатковий та спеціальний захід порівняно із основним та загальним, яким є проміжний наказ щодо предмета спору, що спрямований на забезпечення реалізації прав заявника (п. 1 § 123 *VwGO*).

Судова практика свідчить про наявність випадків, коли заходи забезпечення позову застосовуються з метою уникнення невиправданих збитків позивача протягом розгляду справи, виходячи з вимог не тільки законності, але й верховенства права. Так, ТОВ «Галичина-Табак» звернулось із позовом до ДПС України про визнання протиправними дій та бездіяльності, зокрема розпорядження ДПС України від 02.12.2022 № 320-р/л про виключення місць зберігання зареєстрованих Товариством, з Єдиного державного реєстру місць зберігання. До подання позовної заяви позивач звернувся із заявою про забезпечення позову шляхом зупинення дії вказаного розпорядження. Заява була задоволена судом, оскільки у разі продовження

дії зазначеного розпорядження ДПС України при оскарженні Товариством правомірності прийнятого рішення про виключення місць зберігання з Єдиного державного реєстру місць зберігання позивач позбавлений можливості здійснювати основні види своєї господарської діяльності (оптова торгівля тютюновими виробами). Апеляційний суд скасував зазначене рішення з огляду на відсутність підстав для вжиття заходів забезпечення позову, а суд касаційної інстанції скасував рішення апеляційного суду та залишив у силі ухвалу суду першої інстанції, вказавши про необхідність відповідності судового рішення не тільки вимогам законності, але й вимогам верховенства права. Крім того, суд касаційної інстанції підтримав висновок суду першої інстанції щодо неможливості здійснення господарської діяльності та додав, що зазначена ухвала не впливає на вирішення цього спору по суті (Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду, 2023) (Ухвала Івано-Франківського окружного адміністративного суду, 2022).

Висновки. Отже, проведений аналіз європейського досвіду захисту права на підприємництво засобами адміністративного судочинства у порівнянні із вітчизняним законодавством дозволив сформулювати наступні висновки.

1. У розвинених державах романо-германської правової сім'ї (Німеччина, Франція, Бельгія тощо) адміністративне судочинство є визнаною та ефективною формою захисту права на підприємництво.

2. Варто відмовитись від надмірної деталізації визначення у КАС України способів вручення судових документів, оскільки в умовах воєнного стану та недостатнього фінансування роботи адміністративних судів це призводить до нестабільної судової практики, що не відповідає вимогам юридичної визначеності.

3. Перспективним напрямом подальшого розвитку процесуальної форми захисту права на підприємництво адміністративним судом є її диференціація: розвиток спеціальних процедур з урахуванням особливостей таких справ. Зокрема, виділено як перспективний до запровадження у КАС України процедури, подібної до процедури видачі «тимчасового розпорядження» у

Німеччині відповідно до п. 1 § 123 VwGO, що сприятиме запобіганню випадків, коли провадження у адміністративній справі матиме наслідком прогресуючі збитки у суб'єкта господарювання. Вказане також має забезпечити юридичну визначеність судового процесу, оскільки у суб'єкта господарювання не буде необхідності аналізувати наперед свої імовірні збитки та враховувати це у своїх подальших діях. Крім того, впровадження запропонованої процедури дозволить запобігти виникненню збитків у сторін справ (на відміну від актуальної процедури забезпечення позову).

Література

1. Берназюк Я. (2023). Переваги адміністративного судочинства як механізму ефективного захисту прав, свобод та інтересів особи. Отримано 18.01.2024 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/administrative_court_bernaziuk.pdf.

2. В Університеті обговорили особливості здійснення адміністративного судочинства в умовах воєнного стану. (2023) Отримано 19.01.2024 р. URL: <https://lnu.edu.ua/v-universyteti-obhovoryly-osoblyvosti-zdiysnennia-administratyvnoho-sudochynstva-v-umovakh-voiennoho-stanu/>.

3. Geschäftsbericht des Bundesverwaltungsgerichts für den Zeitraum vom 1. Jan. 2022 bis zum 31. Dez. 2022. (2022). Отримано 18.01.24 р. URL: <https://www.bverwg.de/das-gericht/bild-und-informationsmaterial/zahlen-und-fakten>.

4. Cour de Cassation. Activité 2022. (2022). Отримано 18.01.24 р. URL: <https://www.courdecassation.fr/kiosque/rapport-dactivite>.

5. Les six chambres de la Cour de cassation. (2022). Отримано 18.01.24 р. URL: <https://www.courdecassation.fr/la-cour/lorganisation-de-la-cour-de-cassation/les-six-chambres-de-la-cour-de-cassation>.

6. Een cijfermatige doorlichting van de rechtspraak van het Hof in de periode 2000 – 2020. Stof tot nadenken! (2022). Отримано 18.01.24 р. URL: https://hofvancassatie.be/pdf/Jaarverslag_2021_Studie.pdf.

7. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду (2021). Отримано 18.01.24 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96685118>.
8. Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. (2021). Отримано 18.01.24 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#top>.
9. Verwaltungsgerichtsordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 19 März 1991 (BGBl. I S. 686), die zuletzt durch Artikel 11 des Gesetzes vom 22. Dez. 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 409) geändert worden ist. (2023). Отримано 18.01.24 р. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/vwgo/BJNR000170960.html#BJNR000170960BJNG001101308>.
10. Die einstweilige Anordnung. (2024). Отримано 18.01.24 р. URL: <http://surl.li/pijqv>
11. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. (2023). Отримано 18.01.24 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114137640#>.
12. Ухвала Івано-Франківського окружного адміністративного суду. (2022). Отримано 18.01.24 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107753463>.
13. Тимошенко К.О. (2012). Публічно-правовий спір як предмет юрисдикції адміністративних судів. 224 с.
14. Хлібороб Н.Є. (2012). Публічно-правовий спір як предмет юрисдикційної діяльності адміністративного суду. 192 с.
15. Веденяпін О.А. (2014). Публічно-правові спори у сфері господарської діяльності як предмет адміністративного судочинства. 209 с.
16. Велика українська юридична енциклопедія (2020). Т. 5. 960 с.
17. Luk'yanets D., Markova O., Gurzhi T., Petritskiy A. (2022) Conceptual model of administrative procedure for Ukraine. *Astra Salvensis*. P. 329–346.
18. Boiko I.V., Zyma O.T., Mekh Y.V., Soloviova O.M., Somina V.A. (2019). Administrative Procedure: European Standards and Conclusions for Ukraine. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. P. 1968–1975. Отримано 18.01.24 р. URL: [https://doi.org/10.14505/jarle.v10.7\(45\).03](https://doi.org/10.14505/jarle.v10.7(45).03).
19. Постанова Верховного Суду у складі палати Касаційного адміністративного суду (2021 р.). Отримано 18.01.24 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96543587>.
20. Potěšil L., Rozsnyai K., Olszanowski J., & Horvat M. (2021 p.). Simplification of Administrative Procedure on the Example of the Czech Republic, Poland, Slovakia, and Hungary (V4 Countries). *Administrative Sciences*. P. 9. Отримано 18.01.24 р. URL: <https://doi.org/10.3390/admsci11010009>.
21. Господарський кодекс України (2003 р.). Офіційний вісник України. 2003. № 11. С. 303. Ст. 462.
22. Перунова О.М., Леонтєва Л.В. (2020 р.). Поняття, значення та складники процесуальної форми цивільного судочинства. Modern researches: progress of the legislation of Ukraine and experience of the European Union: Collective monograph. Riga: Izdevniecība “Baltija Publishing”, 1162 p. Отримано 18.01.24 р. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/35/573/1181-1>.

References

1. Bernazyuk YA. (2023). Perevahy administratyvnoho sudochynstva yak mekhanizmu efektyvnoho zakhystu prav, svobod ta interesiv osoby. Отримано 18.01.2024 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/administrative_court_bernazyuk.pdf.
2. V Universyteti obhovoryly osoblyvosti zdiysnennya administratyvnoho sudochynstva v umovakh voyennoho stanu. (2023) Отримано 19.01.2024 р. URL: <https://lnu.edu.ua/v-universyteti-obhovoryly-osoblyvosti-zdiysnennia-administratyvnoho-sudochynstva-v-umovakh-voiennoho-stanu/>.
3. Geschäftsbericht des Bundesverwaltungsgerichts für den Zeitraum vom 1. Jan. 2022 bis zum 31. Dez. 2022. (2022). Отримано 18.01.24 р. URL: <https://www.bverwg.de/das-gericht/bild-und-informationsmaterial/zahlen-und-fakten>.

4. Cour de Cassation. *Activité 2022.* (2022). Otrymano 18.01.24 r. URL: <https://www.courdecassation.fr/kiosque/rapport-dactivite>.
5. Les six chambres de la Cour de cassation. (2022). Otrymano 18.01.24 r. URL: <https://www.courdecassation.fr/la-cour/lorganisation-de-la-cour-de-cassation/les-six-chambres-de-la-cour-de-cassation>.
6. Een cijfermatige doorlichting van de rechtspraak van het Hof in de periode 2000 – 2020. *Stof tot nadenken!* (2022). Otrymano 18.01.24 r. URL: https://hofvancassatie.be/pdf/Jaarverslag_2021_Studie.pdf.
7. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehiyi suddiv Kasatsiynoho administratyvnoho sudu (2021) Otrymano 18.01.24 r. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96685118>.
8. Polozhennya pro poryadok funktsionuvannya okremykh pidsystem Yedynoyi sudovoyi informatsiyno-telekomunikatsiynoyi systemy. (2021). Otrymano 18.01.24 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#top>.
9. Verwaltungsgerichtsordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 19. März 1991 (BGBl. I S. 686), die zuletzt durch Artikel 11 des Gesetzes vom 22. Dezember 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 409) geändert worden ist. (2023). Otrymano 18.01.24 r. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/vwgo/BJNR000170960.html#BJNR000170960BJNG001101308>.
10. Die einstweilige Anordnung. (2024). Otrymano 18.01.24 r. URL: <http://surl.li/pijqv>.
11. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehiyi suddiv Kasatsiynoho administratyvnoho sudu. (2023). Otrymano 18.01.24 r. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114137640#>.
12. Ukhvala Ivano-Frankivs'koho okruzhnoho administratyvnoho sudu. (2022). Otrymano 18.01.24 r. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107753463>.
13. Tymoshenko K.O. (2012). *Publichno-pravovyy spir yak predmet yurysdyktsiyi administratyvnykh sudiv.* 224 s.
14. Khliborob N.YE. (2012). *Publichno-pravovyy spir yak predmet yurysdyktsiynoyi diyal'nosti administratyvnoho sudu.* 192 s.
15. Vedenyapin O.A. (2014). *Publichno-pravovi spory u sferi hospodars'koyi diyal'nosti yak predmet administratyvnoho sudochynstva.* 209 s.
16. Velyka ukrayins'ka yurydychna entsyklopediya (2020). T. 5. 960 s.
17. Luk"yanets D., Markova O., Gurzhii T., Petritskyi A. (2022) *Conceptual model of administrative procedure for Ukraine.* Astra Salvensis. P. 329–346.
18. Boiko IV., Zyma O.T., Mekh Y.V., Soloviova O.M., Somina V.A. (2019). *Administrative Procedure: European Standards and Conclusions for Ukraine. Journal of Advanced Research in Law and Economics.* P. 1968–1975. Otrymano 18.01.24 r. URL: [https://doi.org/10.14505/jarle.v10.7\(45\).03](https://doi.org/10.14505/jarle.v10.7(45).03).
19. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi palaty Kasatsiynoho administratyvnoho sudu (2021 r.). Otrymano 18.01.24 r. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96543587>.
20. Potěšil L., Rozsnyai K., Olszanowski J., & Horvat M. (2021 r.). *Simplification of Administrative Procedure on the Example of the Czech Republic, Poland, Slovakia, and Hungary (V4 Countries).* Administrative Sciences. P. 9. Otrymano 18.01.24 r. URL: <https://doi.org/10.3390/admsci11010009>.
21. *Hospodars'kyy kodeks Ukrayiny* (2003 r.). Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny. 2003. № 11. S. 303. St. 462.
22. Perunova O.M., Leont'yeva L.V. (2020 r.). *Ponyattya, znachennya ta skladnyky protsesual'noyi formy tsyvil'noho sudochynstva. Modern researches: progress of the legislation of Ukraine and experience of the European Union: Collective monograph.* Riga: Izdevniecība "Baltija Publishing", 1162 p. Otrymano 18.01.24 r. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/35/573/1181-1>.

**EUROPEAN EXPERIENCE PROTECTION OF THE RIGHT
TO ENTREPRENEURSHIP BY MEANS OF JUDICIAL
ADMINISTRATIVE JURISDICTION**

National Aviation University
Lubomir Guzar Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine
E-mail: 0981766541@ukr.net

Purpose: to substantiate the optimal legal form and means of protection of the right to entrepreneurship by an administrative court, based on the European experience of exercising administrative jurisdiction in public law disputes arising from legal relations in the field of entrepreneurship. **Research methods:** the study used general scientific and special methods. In particular, the dialectical method reveals the general connection between the specifics of relations in the field of entrepreneurship and the development of procedural forms of protection of the right to entrepreneurship in administrative proceedings. Special methods include: the comparative legal method, which was used to compare the substantive law provisions of national legislation of Ukraine and Germany, France, Belgium, as well as scientific categories, definitions and approaches. The historical and legal method made it possible to reveal the essence of the protection of the right to entrepreneurship in administrative proceedings and provided the basis for the author's view on certain problematic issues. For a comprehensive generalisation of the features inherent in the development of procedural forms of protection of the right to entrepreneurship, the author uses the method of system analysis. Using the normative-dogmatic method, the author analyses the content of the legal acts of domestic and foreign legislation regulating the issue under study. By the method of legal modelling, the author develops proposals for improving the regulatory framework governing the development of procedural forms of protection of the right to entrepreneurship in Ukraine. Results: the article makes a comparative analysis of the problem of forms of protection of the right to entrepreneurship in administrative proceedings in Ukraine and developed European countries (Germany, France, Belgium). For this purpose, a number of legal acts of both countries regulating this issue have been developed. Certain forms of protection of the right to entrepreneurship are defined to entrepreneurship in administrative proceedings. It is established that in countries with well-developed legislative traditions, there is a clear distinction between general and special legislation. General legislation establishes requirements for certain legal procedures, while special legislation establishes such requirements only in exceptional cases. This publication examines general and specific forms of protection of the right to conduct a business in administrative proceedings. It is proved that an effective legal remedy for the protection of the right to entrepreneurship is a "temporary order". As this institution is currently absent in Ukraine, the author analyses Germany's positive experience to propose its introduction in Ukraine. **Discussion:** analyses different scientific approaches to determining the forms of protection of the right to entrepreneurship in administrative proceedings. It also covers general issues of forms of administration of justice in administrative cases. However, it does not take into account the specifics of disputed legal relations regarding the exercise of the right to entrepreneurship; general definition of the essence of a public law dispute; public law disputes in the field of economic activity as the subject of administrative proceedings.

Key words: judicial protection; right to entrepreneurship; temporary order; administrative jurisdiction; administrative court; procedural form.

Стаття надійшла до редакції 26.02.2024